

УКРАЇНСЬКА КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА НА ПІВДЕННО-АМЕРИКАНСЬКОМУ КОНТИНЕНТІ

I. УКРАЇНЦІ – КАТОЛИКИ У ПІВДЕННІЙ АМЕРИЦІ

У неділю 11 березня 2007 р., Божественною Літургією та хресним ходом на святу гору у відпустовому греко-католицькому санктуарії в місцевості Ірасема у Бразилії, закінчилась праця чергової сесії Постійного Синоду Єпископів УГКЦ. Вона розпочалась майже два тижні скоріше, в середу 28 лютого, у столиці Аргентини Буенос Айрес (Бойнесі, як кажуть місцеві українці) Божественною Літургією відслуженою у греко-католицькому соборі. Офіційно наша Церква на південно-американському континенті, подібно як й у Канаді та США, називається: Українська Католицька Церква.

Крім звичайних робочих засідань, Владика - члени Постійного Синоду: Блаженніший Любомир (Гузар), Кир Стефан (Сорока), Кир Михаїл (Гринчишин) та Кир Володимир (Ющак) відбули ряд офіційних зустрічей, про які писалось у скоріших повідомленнях та мали нагоду придивитись з душпастирського боку як виглядає життя нашої Церкви на південно-американському континенті.

Належить зауважити, що українське поселення у південній Бразилії (Стат Парана) почалось приблизно 110 років тому. В кінці XIX ст., за хлібом та землею, приїхали тут перші поселенці з Галичини, головню з Тернопільщини, які були поселені просто у тропікальному буші досить великими однорідними національно і релігійно громадами у тзв. колоніях. Це поселення, у четвертому а деколи і п'ятому поколінні, зберегло досі свою національну та релігійну свідомість та у більшості рідну українську мову. Число українців у Бразилії оцінюють сьогодні приблизно на 300 тисяч.

Менш – більш у тому самому часі поселились українці у північній Аргентині, в стані Місіонес. Друга хвиля, політичних біженців, прибула тут після закінчення II світової війни і поселилась у великих містах, головню у Бойнесі. Трета хвиля, це вихідці з незалежної вже України, які у більшості потрактували Аргентину як переходовий етап у шуканні місця для себе у західному світі. Більшість з них виїхала вже з Аргентини, головню до Канади та Сполучених Штатів Америки.

Перша хвиля українців, так у Бразилії як і в Аргентині, була поселена без жодних соціальних умов, як вже згадано вище, просто у лісі. Поселенці муіли вирубувати вперше ліс, щоб побудувати хату та підготувати поле для врожаю. Деколи треба було воювати за життя з місцевими індіанами.

Крім житлових потреб, поселенці бажали також заспокоїти свої духовні потреби – хотіли мати свого священика та свою Церкву. До Аргентини та Бразилії прибували досить несміло священики (єпархіальні та монахи-Василіяни) з Галичини. Було їх початково надто мало, щоб задовольнити потреби всіх. У двадцятих роках Бразилію та Аргентину відвідав Митрополит Андрей Шептицький. Він також розпочав старання про призначення єпископа для наших вірних. Це однак сталось щойно вкінці п'ятьдесятих та на початку шістьдесятих років. Першим Владикою у Бразилії був покійний Йосиф Мартинець, ЧСВВ, хіротонізований у 1958 р., а в Аргентині першого українського-католицького єпископа призначено у 1961 р. Став ним Владика Андрій Сапеляк, салезіянин. Сьогодні Куритибським Єпархом у Бразилії є Владика Володимир Ковбич, ЧСВВ, який перебрав управління Єпархією три

місяці тому від свого попередника Кир Єфрема Кривого, ЧСВВ. Помічним Єпископом у Бразилії є Владика Кир Мирон Мазур, ЧСВВ, хіротонізований перед роком. Українським Єпископом у Аргентині є Владика Кир Михаїл Микицей. Його осідок є у Бойнесі. Так у Аргентині, як і у Бразилії працюють єпархіяльні священники та монахи – Василіяни. У Бразилії Василіян є значно більше як єпархіяльних священників і вони протягом кількадесяти років майже виключно займались душпастирською працею поміж місцевим українським населенням.

II. УКРАЇНСЬКА КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА У АРГЕНТИНІ

Наша Церква в Аргентині розташована у двох частинах країни: одна у столиці - Бойнесі, друга на півночі, при кордоні з Бразилією, в статі Місіонес. У столиці, як скоріше згадано, переважають українці з другої хвилі еміграції, які прибули тут після закінчення II світової війни. Тутешня громада подібна як у інших країнах нашого поселення. Родини розсіяні на просторі величезного міста – митрополії (кільканадцять мільйонів мешканців), не завжди мають можливість брати живу участь у церковному житті. Тут діють численні громадські організації, сперті однак найчастіше на старших членах, які нарікають на брак нових молодих кадр, готових перебрати від них провід у громаді. У столиці Аргентини та в її околицях кільканадцять наших парафій.

На півночі країни вигляд наших парафій зовсім інакший. Громади тут живі, у церквах багато не лише старших але також молоді і дітей. Більшість наших вірних живе ще на тзв. колоніях, тобто по нашому – на селі. Сильні парафії є також у деяких містах статусу – у Посадас, Апостолес, Обера. На колонії Алем, де прийшло мені служити Божественну Літургію в неділю 4 березня, до церкви прийшло близько 500 осіб.

Проблемою нашої Церкви у Аргентині є брак достатньої кількості священників, хоча працює тут кільканадцять священників – Василіян та єпархіяльних. Задля недостатньої кількості священників у багатьох церквах Божественна Літургія служить лише два рази в місяць а деколи навіть раз у місяць. Катихизацією у парафіях займаються часто світські катихити. Прикладово у згаданій колонії Алем, таких світських катихитів є дев'ять. Владика Михаїл радо прийме священників охочих поїхати до Аргентини до душпастирської праці.

У Аргентині працюють також монаші жіночі згромадження: Сестри Василіянки та Сестри Служебниці. Сестри, головню Василіянки, заангажовані у ведення власних загально-доступних шкіл. Сестри працюють також на парафіях, де катихизують, вчать дітей, провадять сиротинці та захоронки.

Під оглядом матеріальним ситуація нашої Церкви в Аргентині досить стабільна. Кожна громада має власну церкву а біля неї переважно тзв. сальон, тобто парафіальну залю та дім для священника. У парафіальній залі збираються парафіяни при нагоді більших празників та користають з неї коли треба справити весілля чи хрестини. Парафіальна заля у колонії Алем передбачена принайменше на 500 осіб. Біля кожної залі є звичайно кухня та піч (рожен) для жарення волового м'яса (асадо), яке тут дуже популярне та яке продається при нагоді празників, щоб забезпечити парафіальний бюджет.

Тому, що у столиці країни наші парафії менш численні, священники переважно є примушені підніматись додаткової праці, щоб належно себе вдержати.

Особливо для молодого покоління проблемою стає знання української мови. Коли старше, чи середнє покоління не має ще таких проблем, діти і молодь вживають звичайно іспанську мову. В церквах частіше також вживається мову іспанську як українську. На неї перекладено Службу Божу та наші церковні пісні. Божественна Літургія служиться по-різному, залежно від потреб: або повністю в українській мові (рідко), або лише у іспанській, або найчастіше помішано – троха в українській, троха в іпанській мовах. В іспанській мові також священники переважно проповідують Слово Боже. Вражіння є дивне і цікаве, коли чується Божественну Літургію св. Йоана Золотоустого співану в іспанській мові.

Так в Аргентині як і у Бразилії наша Церква вживає григоріянський календар, тобто святкує за тзв. новим стилем.

III. УКРАЇНСЬКА КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА У БРАЗИЛІЇ

У Бразилії наші вірні живуть більш-менш на одній території в південній частині країни, у статах Парана та Свята Катеріна. Головним центром українства у Бразилії є містечко Прудентополіс, якого близько 70% мешканців має українське походження. Тут побудований величезний монастир Отців Василян, в якому міститься сьогодні колегія-школа для хлопців. Тут також величезний дім Катихиток – світського мирянського Інституту та монастирі інших монаших чинів і згромаджень, які працюють у Бразилії: Сестер Служебниць, Сестер св. Анни, Сестер св. Йосифа Обручника та Василянок. Всі наших сестер у Бразилії близько 500, з яких біля 300 це Сестри Служебниці НДМ. Проводять вони власні школи, лікарні, старечі доми, захоронки та займаються душпастирською працею у парафіях.

У центрі Прудентополя височіє баня василянської церкви. Зразу біля неї побудовано українській музей та пам'ятник Тарасові Шевченкові. Тут також численні інші українські установи. Відмінно, як у столиці Аргентини, у Бразилії всі українські установи та організації діють з ініціативи і під проводом Української Католицької Церкви.

Осідок Єпископа міститься у місті Куритибі – столиці стату Парана. Крім катедри, єпископської резиденції, Єпархіяльної Семінарії, Василянської Семінарії та Василянського Філософічного Училища, осідку Василянського Протоігумена та монастирів всіх монаших жіночих спільнот, наша Церква має у Куритибі також різні культурні установи, в цьому гурт Полтава, який займається вихованням молодого покоління у рідних українських традиціях. Діють тут між іншими танцювальний колектив та група бандуристів. До їхньої диспозиції є величезна єпархіяльна спортивна зала з потрібними приміщеннями.

Парафій у Бразилії має наша Церква всього дещо понад тридцять. Однак власних церков, в яких служиться Божественна Літургія, є близько двісті п'ятьдесят. Різниця впливає з цього, що парафію звичайно твориться у більших осередках і долучується до неї тзв. колонії, чи інакше, дочерні церкви. Деякі парафії мають по кільканадцять дочерніх церков. У парафії Божественна Літургія служиться звичайно кожної неділі а у колоніях, хоча

вони деколи й більші як наші найбільші парафії у Польщі, лише два, чи раз у місяць.

Звичайно кожна громада має свою власну церкву та подібно як у Аргентині – сальон. Коли колонія є більшою, то при церкві побудований дім для священика (навіть коли не має тут власного священика) і монастир для сестер, які тут живуть на постійно і доглядають за потребами парафіальної громади.

У Бразилії біля 60 монахів-священиків (Василіян) і біля 20 єпархіальних священиків. Щоб належно обслужити всі громади, потрібно було б друге стільки духовенства. Треба признати, що багато Василіян працює поза межами Бразилії – між іншими у Римі, Лондоні, США, Португалії та в Україні. Подібно жертвенно служать нашій Церкві, у різних закутинах світу, сестри з Бразилії.

Під оглядом матеріальним наша Церква у Бразилії видається повністю забезпечена. Годі мабуть знайти другу країну у світі, де Українська Католицька Церква мала б таку матеріальну базу як у Бразилії. Стоять однак перед нею також небезпеки та виклики.

Першим викликом є мова. Головно молоде - четверте чи п'яте покоління - зроджене та виховане далеко від бітьківщини, має вже проблеми зі знанням української мови. Тому щораз частіше у наших церквах проповідується та частинно, чи повністю, служиться у португальській мові. Одночасно наші вірні не перестають бути свідомими свого українського походження.

Другим загроженням є внутрішня міграція. Люди, головню молодь, які жили досі у ізольованих від світу колоніях, переселяються до великих міст, де важче зберегти свою ідентичність. Щоб допомогти їм, Церква іде за ними. У двохмільоновій Куритибі сьогодні три парафії та кільканадцять дочерніх церков.

Викликом для нашої Церкви у Бразилії є також потреба віднайдення та повернення до своєї східної церковної і обрядової ідентичності. На протязі ста років, з огляду на велику віддаль, наша Церква у Бразилії мала дуже мало контактів з Церквою в Україні. Зберегла вона свою літургійну спадщину майже у незмінній формі, принаймні від двадцятих, чи тридцятих років мунулого століття. З одного боку має вона велике багатство, яке допомагало і дальше допомагає у духовному розвитку вірних, але з другого боку, у деяких аспектах, Церква у Бразилії відрізняється різко від нашої Церкви в Україні та на інших поселеннях.

Сьогодні також серіозно розглядається питання поширення церковних структур нашої Церкви у Бразилії.

Приглядаючись ситуації нашої Церкви у Бразилії варто звернути увагу на одне цікаве суспільне явище, а саме на взаємі відносини українців і поляків на південно-американському континенті. Так поляки як і українці приїхали до Бразилії ще перед першою світовою війною. Мали вони дуже мало контактів з Європою. Не пережили воєнного та після-воєнного взаємного лихоліття. Живуть вони сьогодні у близьких та дружніх відносинах, без взаємних жалів та упереджень. Є мішанні подружжя, з мішаних подруж є багато наших сестер монахинь та монахів. Часто стрічав я поляків, які розмовляли зі мною

українською мовою, бо польської вже не знали. Жаль, що нас у Європі, українців і поляків, історія так болісно нап'ятнувала.

+ Володимир Р. Ющак, ЧСВВ